

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 3 juli 2014

Mål nr

T 4726-12

KLAGANDE

Rörvik Timber Boxholm Aktiebolag, 556345-3108

Box 12

590 10 Boxholm

Ombud: Advokat M K

MOTPART

CFL cargo Sverige AB (tidigare MidCargo AB), 556145-6236

Lokstallarna 1-3

571 42 Nässjö

Ombud: Advokat C I

SAKEN

Fordran

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Göta hovrätts dom 2012-09-24 i mål T 2959-11

DOMSLUT

Med ändring av hovrättens dom fastställer Högsta domstolen tingsrättens domslut samt befriar Rörvik Timber Boxholm Aktiebolag från skyldigheten att ersätta CFL cargo Sverige AB för rättegångskostnad i hovrätten.

Högsta domstolen förpliktar CFL cargo Sverige AB att ersätta Rörvik Timber Boxholm Aktiebolag för rättegångskostnad, i hovrätten med 35 000 kr, avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 24 september 2012 till dess betalning sker, och i Högsta domstolen med 90 000 kr, varav 40 000 kr avser ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för Högsta domstolens dom till dess betalning sker.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Rörvik Timber Boxholm Aktiebolag har yrkat att Högsta domstolen, med ändring av hovrättens dom, ska fastställa tingsrättens dom, befria bolaget från skyldigheten att ersätta CFL cargo Sverige AB för rättegångskostnad i hovrätten samt förplikta CFL cargo Sverige AB att ersätta Rörvik Timber Boxholm Aktiebolag för rättegångskostnad där.

CFL cargo Sverige AB har motsatt sig att hovrättens dom ändras.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

DOMSKÄL

Bakgrund och frågan i Högsta domstolen

1. CFL cargo Sverige AB (tidigare MidCargo AB) utför järnvägstransporter. CFL och Rörvik Timber Boxholm AB ingick i oktober 2008 avtal om att CFL skulle transportera sågade trävaror och timmerråvara åt Rörvik. Enligt avtalet skulle transport ske tre gånger per vecka. Om transporter ställdes in av Rörvik skulle Rörvik till CFL betala 13 500 kr per inställd transport.
2. Den 5 maj 2009 beslutade tingsrätten om företagsrekonstruktion av Rörvik. Tingsrätten beslutade sedermera också om offentligt ackord. Därefter har tvist uppstått mellan parterna om huruvida ackordet omfattar ersättning för de transporter som ställdes in efter ansökan om företagsrekonstruktion. Rörvik har gjort gällande att fordringarna har uppkommit genom avtalet och att de därför ska omfattas av ackordet. CFL har anfört att fordringarna inte kan anses ha uppkommit förrän Rörvik ställde in transporterna, varför de inte ska utgöra några ackordsfordringar.
3. Enligt 3 kap. 3 § första stycket lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion deltar endast borgenärer vilkas fordringar har uppkommit före ansökan om företagsrekonstruktion (den kritiska tidpunkten) i en ackordsförhandling. Av 3 kap. 8 § första stycket följer att ett fastställt ackord är bindande för alla borgenärer som enligt 3 § hade rätt att delta i ackordsförhandlingen. Den fråga som Högsta domstolen har att ta ställning till är om CFL:s fordringar ska anses ha uppkommit i sådan tid att de omfattas av ackordet, eller om CFL har rätt till full betalning av Rörvik.

Rättsliga utgångspunkter

4. Högsta domstolen uttalade i rättsfallet NJA 2009 s. 291 att det inte finns någon för alla fall gällande princip för när en fordran ska anses ha uppkommit; frågan huruvida fordringen ska anses ha uppkommit före eller efter en viss tidpunkt, fastän inte alla för fordringens tillblivelse nödvändiga omständigheter förelåg vid det tillfället, är i hög grad beroende av ändamålet med den regel som ska tillämpas. Frågan om de nu aktuella fordringarnas uppkomst ska alltså avgöras med beaktande av syftet med den regel som avgränsar vilka borgenärer som omfattas av ackordet.

5. Lagen om företagsrekonstruktion syftar enligt förarbetena till att skapa rättsliga förutsättningar för rekonstruktion av livsdugliga företag utan att de ska behöva försättas i konkurs. Tanken med förfarandet är därför att företaget ska få rådrum under vilket det ska lämnas möjlighet att, utan risk för exekutiva åtgärder från borgenär, försöka få ordning på företagets ekonomiska situation. (Se prop. 1995/96:5 s. 56 f.)

6. En företagsrekonstruktion förutsätter i allmänhet att företagets skuldbörda minskas genom ett ackord. Genom regeln i 3 kap. 3 § lagen om företagsrekonstruktion bestäms den krets av borgenärer som genom fordringsnedskrivning är skyldiga att bidra till företagets skuldreduktion, om ett ackord kommer till stånd. Tanken är att fordringar vars infriande vid den kritiska tidpunkten är beroende av gäldenärsföretagets betalningsförmåga omfattas av ackordet (jfr p. 8 beträffande betydelsen av möjligheten att hålla inne sin prestation). Detta går tillbaka på en grundläggande princip om likabehandling av borgenärerna; var och en drabbas av gäldenärsföretagets betalningsoförmåga i förhållande till sin fordringsrisk. Samma övervägande ligger bakom bestämmelsen i 5 kap. 1 § konkurslagen, låt vara att syftet med en konkurs är ett annat än med en företagsrekonstruktion.

7. När det gäller en fordring som visserligen har blivit fullgången först efter den kritiska tidpunkten men som grundas på ett dessförinnan träffat avtal, så måste det skiljas mellan två typfall. Det ena är att det rör sig om ett vederlag för en prestation som gäldenärsföretaget har tillgodogjort sig efter den kritiska tidpunkten. Det andra är att det handlar om ett anspråk på grund av att gäldenärsföretaget under rekonstruktionsförfarandet inte fullgör en avtalsförpliktelse.

8. Om det rör sig om en fordring för en prestation, som gäldenärsföretaget i enlighet med det före den kritiska tidpunkten träffade avtalet därefter har tillgodogjort sig, men som borgenären inte har varit skyldig att prestera annat än mot samtidig avtalsenlig betalning, omfattas vederlagsfordringen inte av ackordet. På grund av borgenärens rätt att hålla inne den egna prestationen är vederlagsfordringen inte beroende av gäldenärsföretagets betalningsförmåga på det sätt som avses med bestämmelsen i 3 kap. 3 § lagen om företagsrekonstruktion (jfr 61 § köplagen). Fordringen anses då uppkommen efter den kritiska tidpunkten, och situationen är i det hänseendet i princip att bedöma på samma sätt som om ett nytt avtal hade träffats efter denna.

9. I fråga om anspråk som har sin grund i att gäldenärsföretaget inte har fullgjort en avtalsförpliktelse är situationen annorlunda. En borgenär är beträffande möjligheten att få betalt för en sådan fordring direkt beroende av gäldenärsföretagets betalningsförmåga (från att fordringen kan ha säkerställts genom pant eller på något annat sätt bortses här). Att gäldenärsföretaget först efter den kritiska tidpunkten inte fullgör den avtalsförpliktelse, vars åsidosättande utlöser fordringen, hindrar då inte att fordringen ska anses ha på så sätt uppkommit dessförinnan att den omfattas av ackordet (jfr NJA 1989 s. 185 och NJA 1990 s. 110). Detsamma gäller om avtalet visserligen inte föreskriver någon positiv förpliktelse men väl en skyldighet för gäldenärsföretaget att utge ersättning, om företaget inte handlar på ett visst sätt.

Bedömningen i detta fall

10. CFL:s fordringar avser ersättning för inställda tågtransporter som Rörvik under företagsrekonstruktionen har avbeställt. Vid den kritiska tidpunkten var CFL beträffande sina möjligheter att få betalt för dessa, i den mån de uppkom, beroende av Rörviks betalningsförmåga. Fordringarna ska därför anses ha uppkommit före den kritiska tidpunkten, och de omfattas därmed av det offentliga ackordet. Hovrättens dom ska alltså ändras och tingsrättens domslut fastställas.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Stefan Lindskog,
Ann-Christine Lindeblad (referent), Lena Moore, Martin Borgeke och
Lars Edlund
Föredragande justitiesekreterare: Anu Rintala